

YO‘L-TRANSPORT HODISALARIDA KO‘P JAROHATLANGAN BEMORLARNI KOMPLEKS DAVOLASH

Rahmatov Ahmad Shukurullo o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

2-bosqich talabasi

Qo'ldoshev Umidjon Qamariddin o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

2-bosqich talabasi

Mamadiyrov Otajon Abdurauf o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

1-bosqich talabasi

Annotatsiya: So‘nggi o‘n yillikda yo‘l-transport hodisalari global muammolardan biri bo‘lib, jamiyat hayotining barcha sohalariga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Aholining harakatlari faollashuvi, avtomobillarning soni va harakat intensivligining ortishi, ba‘zan esa transport infratuzilmasidagi muammolar tufayli yo‘l-transport hodisalari oqibati tobora xavotirli ko‘rinishga ega bo‘lmoqda. Transport hodisalari natijasida yuzaga keladigan ko‘p jarohatlar va ularning og‘ir oqibatlari, bunday holatlarda bemorlarni zamonaviy tibbiy yondashuv asosida kompleks ravishda davolash muammosini doimo dolzarb qilib kelmoqda. Bularning barchasi davolash va tiklash jarayonlari har tomonlama mukammal, izchil, bosqichma-bosqich ko‘rsatilishi lozim ekanligini isbotlaydi.

Kalit so‘zlar: yo‘l-transport hodisasi, ko‘p jarohatlangan bemor, kompleks davolash, reabilitatsiya, intensiv terapiya, zamonaviy diagnostika, tibbiy yordam, reanimatsiya, ijtimoiy moslashuv, psixologik yordam..

Ko‘p jarohat – bu bir bemorda bir vaqtning o‘zida ikki yoki undan ortiq hayot uchun xavfli bo‘lgan jarohat va shikastlarning majmuasidir. Bu jarohatlarning har biri alohida va umumiy organizm ahvoliga salbiy ta‘sir ko‘rsatib, bemorning hayoti va sog‘lig‘iga xavf tug‘diradi. Zamonaviy tibbiyotda bunday hollarda yordam ko‘rsatish shunchaki vrach ishinining emas, balki butun tibbiy muassasa va muvofiqlashtirilgan tizim faoliyatining natijasidir. Kompleks davolash deganda esa bemorning hayotini saqlab qolish, a‘zolar faoliyatini tiklash, asoratlarning oldini olish, sifatli reabilitatsiya va ijtimoiy moslashtirishni o‘z ichiga olgan uzviy, bosqichli chora-tadbirlar majmuasi tushuniladi. Tez va to‘g‘ri ilk tibbiy yordam ko‘rsatish, bunday jarohatlarda bemorning hayotini saqlab qolishda muhim rol o‘ynaydi. Shoshilinch tibbiy yordam xizmati yetib kelgach, birinchi navbatda bemorning asosiy hayotiy funktsiyalarini saqlash: nafas yo‘llarining o‘tkazuvchanligini ta‘minlash, qon ketishlarni to‘xtatish, yurak faoliyatini

tiklash, ogʻriqni kamaytirish va zararlangan aʼzolar faoliyatini vaqtinchalik saqlab turish kerak. Ishonchli tashhislash, xususan, klinik va instrumental diagnostika tez va toʻliq amalga oshirilishi juda muhim. Bemor hushyor yoki hushsiz boʻlishidan qatʼi nazar, uning hayotiga xavf soluvchi jarohat va shikastlar sifatli baholanishi, har bir muolaja algoritmlashtirilgan tarzda, shoshilinch amalga oshirilishi inson salomatligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tibbiyot texnologiyalari taraqqiyoti dastlabki davolash bosqichida zamonaviy asbob-uskunalaridan keng foydalanishni talab qiladi [1].

Shifoxonada keyingi bosqichda bemorning holatini chuqur oʻrganish, keng qamrovli laborator va instrumental tekshiruvlar oʻtkaziladi. Yaqinda kiritilgan tezkor tashxis usullari – ultratovush, kompyuter tomografiya, rentgen, laborator koʻrsatkichlar, jarohatlarni baholash mezonlari yordamida toʻgʻri va aniq tashxis qoʻyiladi. Tashxis asosida kompleks davolash dasturi ishlab chiqiladi. Koʻp jarohatlangan bemorlarga koʻrsatiladigan yordam har doim jamoaviy boʻlib, reanimatolog, travmatolog, jarroh, nevrolog, ortoped, anesteziolog kabi mutaxassislarning birga harakat qilishini talab qiladi. Kompleks yondashuvda birinchi galda intensiv muolajalar – qon aylanishini va nafas olishni tiklash, shok holatini bartaraf etish, sepsis va infeksiyon asoratlarning oldini olish, ogʻriq sindromini toʻgʻri boshqarish, muhim aʼzolarining faoliyatini tiklash choralari koʻriladi. Har bir jarohatning lokal va umumiy oqibatlari uchun individual davolash strategiyasi tanlanadi. Odatda shifokorlar jarohatlarning hayot uchun jiddiy tahdid soladiganiga darhol kirishadi, faqatgina bemorning holati barqarorlashgach, ikkilamchi va xronik patologiyalarini boshqarish rejasiga oʻtadilar. Modern koʻp jarohatlar davolashida zamonaviy tibbiy texnologiyadan – yopiq va ochiq jarrohlik usullari, skelet-traktsiya, mini-invaziv operatsiya, robotlashtirilgan yordamchi vositalardan keng foydalaniladi. Turli protezlar, implantatlar, yuqori darajadagi antiseptika va antibiotikoterapiya zamonaviy kompleks davolashning ajralmas qismiga aylangan. Bu muolajalar qon yoʻqotishni kamaytirish, infeksiya xavfini minimumga tushirish, regeneratsiya jarayonlarini tezlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi [2].

Bemorlarning ongini, ruhiy salomatligini va psixologik barqarorligini tiklash koʻp hollarda jismoniy shikastlarni tuzatishdan ham muhim ekanligi isbotlangan. Shuning uchun psixologik yordam, motivatsion maslahatlar, oilaviy va jamiyatga ijtimoiy moslashish tadbirlari umumiy davolash jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Maxsus reabilitatsiya dasturlari, fizioterapiya, harakat faoliyatini bosqichma-bosqich tiklash, individual yondashuv asosida sogʻlomlashtirish choralari uzoq muddatli sifatli hayotni taʼminlash uchun asosiy faktor hisoblanadi. Bemor va uning yaqinlari bilan doimiy muloqot, psixokorreksiya va ijtimoiy qoʻllab-quvvatlashdan samarali natija olinadi. Shuni taʼkidlash lozimki, koʻp jarohatlangan bemorlarni tiklovchi davolashda profilaktika, yaʼni yana shunga oʻxshash holatlarni

oldini olish uchun tibbiy-nazorat tadbirlari ham muhim hisoblanadi. Jarrohlikdan soʻngki rehabilitatsiya, bandaj va protez moslashuvi, yurish-oʻrganish, mushaklarning ishlashini tiklashda individual koʻrsatmalar asosida tibbiy mashq va fizioterapevtik muolajalar maksimal natija beradi. Har bir bemorda rehabilitatsiya muddati va individual imkoniyatlar, kasblilik va ijtimoiy faoliyatni qayta tiklash yoʻllari har qanday kompleks davolash dasturining egizagi sanaladi. Tibbiy yordam samaradorligi koʻp jihatdan ixtisoslashtirilgan markazlar, zamonaviy jihozlanish, intizomli va malakali xodimlar, toʻgʻri tashxis va bashoratga asoslangan algoritmlardan iborat tizimli yondashuv orqali yuqori darajaga koʻtariladi. Zamonaviy diagnostika va hamkorlikda ishlovchi malakali tibbiy jamoa tibbiy yordamning uzluksizligiga erishadi [3].

Oʻz vaqtida va toʻgʻri koʻrsatilgan tibbiy yordam natijasida koʻp jarohatlangan bemorlarning hayot sifatini oshirish, ularni jamiyatga va mehnat bozoriga qaytarishda sezilarli muvaffaqiyatga erishilmoqda. Bu esa nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy foydani ham kafolatlaydi. Toʻgʻri tashkillashtirilgan rehabilitatsion muolajalar, psixologik va ijtimoiy yordam dasturlari, mustahkam rivojlangan tibbiyot muassasalari va zamonaviy texnologiyalar kompleks davolash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Jarohatlar va ularning asoratlarini tez va samarali bartaraf qilish uchun tibbiyot xodimlarining uzluksiz bilimlarini oshirish, ilmiy-akademik almashinuv va doimiy amaliy koʻnikmalarni yangilab borish ahamiyati beqiyosdir. Mutaxassislar hamkorligi, zamonaviy materiallar va usullardan keng foydalanish, tibbiy yordam algoritmlarini doimiy takomillashtirish davolash natijalarini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, fuqarolar orasida yoʻl harakati madaniyatini oshirish, profilaktik tadbirlardan samarali foydalanish orqali bunday holatlarning oldini olish mumkin. Koʻp jabhali kompleks davolash natijasi sifatida, bemorlarda funksional cheklanishlarni kamaytirish, toʻliq hayotga qaytish imkonini yaratish, ruhiy barqarorlikni tiklash va jamiyatga moslashishda muvaffaqiyatli natijalar koʻplab mamlakatlarda amalda oʻz isbotsiz topmoqda. Kompleks yondashuv, har bir bosqichda yuqori malakali yordam, samarali profilaktika va chuqur rehabilitatsiya bir butunni tashkil qilishi lozim. Bu esa koʻp jarohatlangan bemorlarni kompleks davolash masalasi zamonaviy tibbiyotning eng muhim vazifasiga aylanganligini koʻrsatadi [4].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, yoʻl-transport hodisalarida koʻp jarohatlangan bemorlarni kompleks davolash zamonaviy tibbiyot taraqqiyoti va xizmatlarining yuqori darajasini talab qiluvchi, oʻz ichiga bir nechta bosqichli va koʻp sohaga oid muammolarni qamrab olgan uzviy jarayondir. Har bir bosqich, har bir muolaja, har bir mutaxassis ishi muvofiq va yoʻnaltirilgan boʻlishi, diagnostika, davolash va rehabilitatsiya mukammal tarzda muvofiqlashtirilishi lozim. Shuningdek, ijtimoiy va psixologik yordam, yordam sohibi va uning yaqinlari bilan doimiy suhbat, kelajakda

yana shunga o'xshash holatlarga yo'l qo'yimaslik uchun profilaktik tadbirlarning zarurligi eng asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Natijada, mijozning nafaqat jismoniy salomatligi, balki ruhiy va ijtimoiy farovonligi ham ta'minlanadi. Aholining tibbiy madaniyatini oshirish, yo'l harakati xafvsizligi qoidalariga rioya qilish, jamiyat va davlat kuchlarini birlashtirish orqali bu muammoning salbiy oqibatlari oldini olishda katta muvaffaqiyatlarga erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirzaev A.A., Komilova N.N. "Travmatologiya va ortopediya asoslari". Toshkent, 2020.
2. World Health Organization. "Global status report on road safety 2018". Geneva: WHO, 2018.
3. Mirsoliyev D.M., Akhmedov I.S. "Shoshilinch tibbiy yordam asoslari". Toshkent, 2021.
4. American College of Surgeons. "Advanced Trauma Life Support (ATLS®)." 10th Edition. Chicago: 2018.
5. Petrikov S., Butylin A.A. "Politrauma: kompleks tashxis va davolash usullari". Moskva, 2017.
6. Zueva N.I. "Reabilitatsiya asoslari va dasturlari". Toshkent, 2018.
7. MacKenzie EJ, Rivara FP, Jurkovich GJ va boshqalar. "A National Evaluation of the Effect of Trauma-Center Care on Mortality". New England Journal of Medicine, 2006.
8. Tohirova S.F., Beknazarova N.R. "Tibbiyotda zamonaviy diagnostik usullar". Toshkent, 2022.
9. Boymirzaev A.M., Sobirov A.A. "Shoshilinch va reanimatsion yordam asoslari". Toshkent, 2019.
10. Ismailov S.H., Bobojonova Z. "Zamonaviy reanimatsiya asoslari". Toshkent, 2019.